
TRE PÅ AGDER - STYRKE TREINDUSTRIEN PÅ AGDER GJENNOM MÅLRETTE SAMARBEID

1. BAKGRUNN FOR SAKEN

Treindustrien er i en rapport fra Oxford Research beskrevet som en bærebjelke på Sørlandet. Tall fra samme rapport viser at det i 2014 var 95 registrerte virksomheter med en total omsetning på 5,2 milliarder kr. Bedriftene sysselsatte 2.613 ansatte og hadde et samlet årsresultat samme året på 171 millioner kr. Bedriftene sto samme år for 16% av nasjonal omsetning innen tre-næringen. Til sammenligning står Agder for samlet 3% av nasjonal produksjon når vi ser på alle næringer.

Tallene understreker den sterke næringsmessige posisjonen for tre-næringen på Agder. Dette har også vært drivkraften for initiativet tatt av fylkeskommunene på Agder for etablering av en treklynge eller et annet formalisert, planmessig samarbeid mellom bedriftene. Det er nå stor interesse i næringen for etablering av slikt samarbeid.

Våren 2018 tok Aust-Agder fylkeskommune sammen med Innovasjon Norge Agder og fylkesmannen i Agder et initiativ for å undersøke interessen for å etablere en treklynge på Agder. Til grunn for initiativet lå et vedtak i fylkestinget i Aust-Agder hvor en viste til erfaringer med bedrifter som går sammen i klynger og nettverk er bedre rustet til å utveksle kompetanse og møte felles utfordringer. Det ble understreket at en klyngedannelse må begynne i bedriftene selv, og at det regionale nivået har en rolle i forhold til å legge til rette for samarbeidet på områder der regionen har konkurransemessige fortrinn og potensial; her trebaserte næringer.

Det ble avholdt flere møter mellom Innovasjon Norge, Fylkesmannen i Agder og Aust-Agder fylkeskommune for å følge opp initiativ overfor aktører i det trebaserte næringslivet og det ble tatt kontakt med Agder Tresenter - en bransjeorganisasjon for treforedlingsindustrien på Agder med mål å avklare interessen for et slikt initiativ.

2. FORSLAG TIL GJENNOMFØRING ETABLERING AV TRE PÅ AGDER

Høsten 2018 ble det gjennomført et stort bransjemøte på Hunsøya i Vennesla med over 50 deltagere fra bransjen og en rekke personer fra det offentlige og virkemiddelapparatet.

Det ble i møtet uttrykt stor interesse fra bransjen om å få til mer forpliktende samarbeid mellom aktørene med målsetning «Å styrke verdikjeden for TRE på Agder». Vi ser at potensialet er svært stort for utvikling av trenæringen på Agder, der både økt lønnsomhet, verdiskapning og sysselsetting vil være resultat av denne satsingen. Det er behov for dedikerte ressurser for å initiere og administrere slik felles utviklingsarbeid. Vi vil søke løsninger slik at Tre på Agder komplementerer og bidrar til å bygge en god helhet sammen med andre samarbeidskonstellasjoner i næringen.

Eyde-klyngen var engasjert som fasilitator for møtet og gjennomførte en såkalt Kodeknekkning der deltagerne prioriterte hovedområder for samarbeid. Denne søknaden bygger på anbefalingene fra Hunsøya-møtet, bearbeidet videre i tre delprosjektgrupper der sentrale representanter for næringen har deltatt i arbeidet. Agder tresenter har tatt på seg ansvaret for å bygge opp en prosjektorganisasjon for å drifte prosjektet Tre på Agder. Prosjektet har god forankring fra både store og små bedrifter innen treindustrien på Agder, noe som

understrekes ved at alle bedriftene som deltok i delprosjektutarbeidelsen støtter prosjektet i erklæringer som fremkommer i vedlegg.

Delprosjektene som beskrives her er:

- Rekruttering, kompetanse og omdømme
- Sirkulære løsninger og bærekraftige forretningsmodeller
- Digitale plattformer i markedsføring og produksjonsprosesser

Delprosjektene vil samlet inngå i prosjektet TRE på Agder som vi nå søker prosjektfinansiert.

2.1. Delområde rekruttering, kompetanse og omdømme.

Følgende personer deltok i utforming av innholdet i delprosjektet: Tone Foss - Foss fabrikker, Ivar Grødal - Henriksen Snekkeri, Martin Kleiveland - Hansen & Justnes og Karen Elise Boye - Solfjeld.

Gruppen kompletterte tenkning fra Hunsøya rundt tema. Hovedpunktene er vist i skissen under, komplettert med mer utfyllende tekst.

2.1.1. Rekruttering

Det er stor motivasjon i næringen for å arbeide planmessig med å sikre god rekruttering til treindustribedriftene. Mange av virksomhetene står foran et generasjonsskifte. Det medfører behov for planmessig arbeid med rekruttering. Samtidig er næringen i utvikling der det vil

være både behov og ønskelig å ta i bruk nye produktutviklings- og produksjonsmetoder med utstrakt bruk av maskinstøtte og samspill med ny teknologi.

Næringen ønsker mer offensivt og planmessig samarbeid med utdanningsinstitusjonene. Det kan gå på innspill til fagplaner, samarbeid med rådgivere, invitasjon av lærere til besøk/opphold ved våre virksomheter og aktiv deltagelse på utdanningsmesser og arenaer der elevene får informasjon i forhold til fremtidige arbeidsmuligheter.

Det er gjennom Agder Tresenter allerede etablert samarbeid rundt lærlinger. Vi ser et ønske og behov for enda tettere samarbeid og utvikling for å få flere lærlinger ved treindustribedriftene på Agder.

Bransjen trenger også tilgang på kompetanse innenfor industridesign, digitalisering, automasjon og kjernekompetanse på tre.

Lederne som var med i høringsgruppe er tydelige på nytten og behovet for å satse prioritert med felles ressurser for å sikre rekruttering.

2.1.2. Omdømme

De enkelte bedriftene har et eget ansvar for dette. Ansatte bidrar, kvaliteten på og markedsføringen av produktene, åpenheten i forhold til omverden, bedriftsbesøk og mye annet bygger omdømme. En bevisst positiv omdømmebygging bidrar også til stolthet blant ansatte, og det sprer seg. De gode historiene må beskrives og formidles. Omdømme styrkes ved å være åpne og inviterende. Og når bedriftene er nytenkende og lønnsomme.

Gjennom felles arbeid kan vi også bygge et generelt, positivt omdømme for treindustrien på Agder. Så vil det i tillegg være behov for å arbeide særlig med budskap i forhold til unge, som skal velge yrkeskarriere, og i forhold til foreldre. Høringsgruppa peker også på viktigheten av å styrke det felles arbeidet med å fortelle de attraktive historiene fra vår næring på en relevant måte i forhold til de unge. Og med ord og vinklinger som treffer målgruppen. Budskap og kommunikasjonskanaler må løpende utvikles i et kontinuerlig, planmessig og langsiktig felles arbeid.

2.1.3. Opplæring ansatte

Forandringene i produksjonsmetoder, innkjøp og markedskommunikasjon er store og skjer i økende tempo. Dersom medarbeiderne blir godt opplært er slike endringer positive muligheter, og det kan bidra til vekst og økt lønnsomhet. Vi har mange eksempler på dette blant bedriftene på Agder. En styrket felles prosjektressurs vil også bidra til å erfaringsutveksling og tilbud om opplæring til ansatte i treindustribedriftene. Bedriftene tar selv et stort ansvar for opplæring og det tilbys en rekke opplæringsløp fra ulike aktører. Men opplæring for arbeidsledere/mellomledere og felles bruk av leverandører til kursing ble nevnt som eksempler. Det vil også være behov for opplæring innenfor områdene ressursutnyttelse, sirkulære forretningsmodeller og digitalisering som er beskrevet i egne delprosjekt i senere kapitler.

Det er også interesse for å se på hvordan man kan utvikle samarbeid om utdanning ved Fagskolene på Agder. Her kan det være mulig å ta lærdom fra Prosessindustri+ som tilbys ansatte i prosessindustrien som et 2-årig utdanningsløp ved Fagskolen i Grimstad.

2.2. Delområde sirkulære løsninger og bærekraftige forretningsmodeller

Følgende personer deltok i utforming av innholdet i delprosjektet: Ole Kristian Hodnemyr - Norsk Biobrensel, Oddbjørn Kylland - Huntonit, Johan Mørland - Bergene Holm Nidarå, Andreas Lie - Røyrås Treindustri, Karen Elise Boye - Solfjeld og Roar Flatland - Innovasjon Norge.

Hovedpunkter fra ressursgruppas arbeid, basert på innspill fra Hunsøya.

Ressursgruppa som var invitert til å arbeide med delprosjektet understreker betydningen av at dette blir et av satsingsområdene i TRE på Agder. Det er betydelige muligheter for ressursoptimalisering som kan videreutvikles i verdikjeden fra skog til kunde. Momenter som kom frem og som vi ønsker konkretisert i videre arbeid kan være:

- Er det deler av verdikjeden som mangler, med potensial for utvikling?
- Hvordan kan vi bidra til at «karbonet i trevirket bindes og er lenger i bruk før det brennes»?
- Hvordan kan vi sikre at sidestrømmer hos en virksomhet brukes i enda større grad og med enda bedre verdi hos andre deler av treindustrien på Agder?
- Hvordan kan vi designe og produsere slik at produktene egner seg for gjenbruk som råvarer i egen virksomhet etter bruk?
- Hvordan kan vi eliminere bruk av plastemballasje?

Ressursgruppa peker på at åpne temamøter vil være et godt startpunkt for arbeid med å utvikle muligheter som er mer bærekraftige og fremtidsrettede. Det er behov for å bygge kompetanse som grunnlag for å se nye muligheter.

Felles møteplasser har en stor verdi og gir synergier. Det er behov for å få bedre kunnskap om hvem de ulike aktørene er på Agder. Det er også store forventinger til at det blir igangsatt nye felles prosjekter som et resultat av arbeidet.

Vi anbefalinger at andre miljøer på Agder inviteres til å bidra i utvikling av kompetanse på sirkulære løsninger for TRE på Agder. Eyde-klyngen har for eksempel lang og nyttig erfaring fra tilsvarende arbeid innenfor prosessindustrien.

FN's bærekraftsmål setter prioritet og fokus for næringsutvikling. Det såkalte økosystemet for TRE på Agder har gode forutsetninger for å gi vesentlige bidrag til oppnåelsen av noen av disse målene. Det motiverer oss til å sette Sirkulære løsninger og bærekraftige forretningsmodeller opp som et prioritert delområde.

2.3. Delområde fremtidsrettede digitale plattformer i markedsføring og produksjonsprosesser.

Følgende personer deltok i utforming av innholdet i delprosjektet: Janne Werdal - Hamran, Svein Erik Slåen - Strai Kjøkken, Karen Elise Boye - Solfjeld, Vidar Ørebek - Uldal, Kjetil Thoresen - Sørlandslisten og Roar Flatland - Innovasjon Norge.

Hovedpunkter fra ressursgruppas arbeid, basert på innspill fra Hunsøya.

Digitale plattformer i markedsføring og produksjonsprosesser

Hva er idéen?

Fremtidsrettet, effektiv produksjon og markeds-kommunikasjon

- Målrettet bruk av digitalisering både i forhold til produksjon og markedsføring.
- Etablere samarbeidsarenaer mellom bedriftene i TRE på Agder.
- Aktivt samarbeid med sterke kompetansemiljøer på Agder, som USUS innen markedsføring. Og MIL Lab og CAIR ved UiA innen produksjon.

Hva må til for å realisere idéen?

{Økonomi, partnere, ressurstilgang, kompetansebehov?}

- Det bør etableres:
 - Et markedsføringsforum innen TRE på Agder. Søker faglig støtte hos USUS.
 - En LEAN kompetansegruppe.
- Etableres samarbeid med MIL Lab og CAIR senteret ved UiA. Disse bistår i utvikling innenfor coboter, selvgående kjøretøy, kunstig intelligens og produksjonsoptimaliserende verktøy.

Hvilke muligheter gir idéen?

- Det gir mulighet for sunne, fremtidsrettede og lønnsomme bedrifter
- Trebedriftene blir mer attraktive ved rekruttering av nye medarbeidere.
- Økt slagkraft i markedskommunikasjon.
- Økt tilgang til kjent teknologi som kan ha relevans innen TRE på Agder.
- Bidra til at vi kan ta ut vekstpotensial

Når er idéen realisert?

- Næringen er dyktige på bruk av relevante markedsføringskanaler og markedskommunikasjon.
- Næringen er blant de ledende i Norge på å ta i bruk kjente digitale produksjonsmetoder, tilpasset egen produksjon.
- Samarbeidet mellom bedriftene er aktivt der man

Bidrar for å få.

Ressursgruppen har klare anbefalinger for prioriterte områder innenfor henholdsvis markeds grensesnitt og produktivtetsutvikling.

2.3.1. Markedsgrensesnitt

Det er stort potensial og betydelig interesse for å samarbeide på styrket kompetanse om og gjennomføring av markedsføring. Gruppen anbefaler en satsing på dette området. Hvordan bruke sosiale medier, hvordan utvikle plattformer for kommunikasjon tilpasset bedriftenes behov. «Vi må bidra for å få», ble sagt med referanse til USUS som er en svært markedskompetent næringsklynge på Agder innen opplevelser og reiseliv. TRE på Agder kan ha mye å lære fra USUS, og det anbefales at vi søker å knytte dem til oss som ressurser ved oppstart av delprosjekt innen markedsstrategi og arbeid på digitale plattformer.

Andre områder som det også ble pekt på for utvikling når TRE på Agder får kapasitet.

- BIM. Hvordan utnytte verktøyet effektivt i samhandling med kunder?
- BREEAM er en miljøsertifiseringsordning som for mange kan være avgjørende viktig for å få markedstilgang.

2.3.2. Produksjonsrelatert

LEAN og kompetanseutvikling knyttet til dette ble fremholdt som et område med relevans for hele økosystemet TRE på Agder, og det anbefales som et prioritert satsingsområdet. Det kan etableres som en kompetansegruppe blant medlemmer.

Det ble også fremholdt et ønske om å etablere formalisert samarbeid med både Mekanikk Lab (MIL) og Senter for kunstig intelligens (CAIR) ved UiA. MIL Lab har analyseverktøy for å vurdere status i bedriftene med hensyn til fremtidsrettede produksjonsmetoder, og CAIR senteret har mye relevant kompetanse innenfor kunstig intelligens. Eksempel på temaer som dekkes i et slik samarbeid kan være coboter, selvkjørende kjøretøy og digitale programmer for optimal produksjon.

3. Organisering

Agder Tresenter er en allerede fungerende organisasjon med styre og budsjett. Vi anbefaler at TRE på Agder bygges som et prosjekt knyttet til Agder Tresenter. Prosjektet skal ha en styringsgruppe som reflekterer bredden av deltagere fra hele verdikjeden. Virkemiddelapparatet kan delta med observatør. Agder Tresenter har også ressurser som vi kunne benyttes til finansiering.

Vi vil anbefale at det ansettes en person i full stilling i prosjektet. Vedkommende blir prosjektleder for TRE på Agder. Vi søker om et 3-årig prosjekt. Dette vil også fungere som en klyngeutvikling. En naturlig videreføring kan senere være å søke om klyngestatus hos Innovasjon Norge.

Det er naturlig av personen som ansettes har hovedansvar for:

1. Utvikling av mål og strategier i samarbeid med styret
2. Daglig drift
3. Aktiv kontakt med medlemsbedriftene.
4. Økonomi
5. Særlig fokus på delprosjektet knyttet til rekruttering,. Kompetanse og omdømme.

Prosjektleder vil også ha ansvar for å følge øvrige delprosjekt innen andre områder, men her anbefaler vi at det inngås formalisert samarbeid med andre kompetansemiljøer på Agder som Eyde-klyngen for sirkulære løsninger, USUS innen markedsføring, MIL og CAIR innen digitalisering og muligens et kompetansemiljø på LEAN.

Vi anbefaler også at prosjekt/klyngeleder for TRE på Agder samlokaliseres med andre klynger, for eksempel sammen med Eyde-klyngen i Arendal.

4. Budsjett

Vi ønsker i budsjettet å fordele ressurser på fast stab og innkjøpte tjenester. Foreløpig er budsjettet på svært overordnet nivå.

En fulltids ressurs inkl sosiale kostnader forventes å koste anslagsvis 1,0 mNOK årlig. Vi ønsker også å planlegge med minimum 0,75 mnok til kjøp av tjenester fra Lean- ekspert, Eyde-klyngen, MIL, USUS og CAIR. Vi må her starte på prioriterte områder og ikke alt på en gang. En del slike aktiviteter må også prosjektfinansieres etter oppstart. Det budsjetteres også med 0,25 mNOK til øvrige kostnader. Det er også budsjettet med bedriftenes bidrag i form av tiden de benytter i prosjektarbeid. Vi forventer stor aktivitet blant medlemsbedriftene og vurderer det som realistisk at bedriftene stiller med dekkende engasjement.

Vi søker å finansiere prosjektet på følgende måte:

TRE på Agder				
	Inntekter			
Delprosjekter	Virkemiddel apparatet	Agder Tresenter	Timebidrag fra bedrifter	Totalt
Kompetanse, omdømme	kr 500 000	kr 250 000	kr 600 000	kr 1 350 000
Sirkulære forretningsmodeller	kr 450 000	kr 150 000	kr 150 000	kr 750 000
Digitalisering	kr 450 000	kr 50 000	kr 250 000	kr 750 000
Klyngeutvikling	kr 100 000	kr 50 000		kr 150 000
TOTALT	kr 1 500 000	kr 500 000	kr 1 000 000	kr 3 000 000

Budsjettet årlig anvendelse - prosjektkostnader.

TRE på Agder					
	Anvendelse				
Delprosjekter	Ansettelse	Innkjøpte tjenester	Diverse	Timebidrag	Totalt
Kompetanse, omdømme	kr 600 000	kr 150 000	kr 100 000	kr 500 000	kr 1 350 000
Sirkulære forretningsmodeller	kr 150 000	kr 300 000	kr 50 000	kr 250 000	kr 750 000
Digitalisering	kr 150 000	kr 300 000	kr 50 000	kr 250 000	kr 750 000
Klyngeutvikling	kr 100 000		kr 50 000		kr 150 000
TOTALT	kr 1 000 000	kr 750 000	kr 250 000	kr 1 000 000	kr 3 000 000

Detprosjektnotatet er fundamentet i en prosjektsøknad som vil gå til det regionale virkemiddelparatet, og er utarbeidet av Eyde-klyngen ved Gunnar Kulia. Notatet er godkjent av ressursgruppen bestående av Karen Elise Boye - Solfjeld og Agder Tresenter og Svein Erik Slåen - Strai Kjøkken. Representanter fra flere bedrifter er kontaktet og har gitt innspill til notatet i denne prosessen. Sammen med Helene Fladmark - Eyde-klyngen har representanter fra det offentlige virkemiddelapparatet gitt innspill til notatet. Det forutsettes at styret i Agder Tresenter stiller seg bak en søknad, samtidig som at bedrifter og næringsaktører i trebransjen forplikter seg til å delta. Det er derfor jobbet med forankring i bransjen parallelt med dette prosjektnotatet. Pr. i dag er det stor tilslutning fra bransjen om å jobbe videre med Tre på Agder og forplikte seg til å delta i det videre arbeidet.
Arendal, 2. mai 2019